

د شعرونو مجموعه

خړخادر

د

ډاکټر امير

157

د شاعر له خوا
د شعر ونو مجموعه

14.3.2002

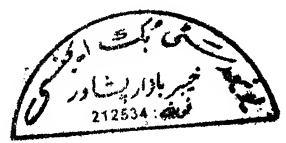

خر خادر

د

ډاکټر امير

د کتاب په باب

د کتاب نوم : خړ خادر
ویونکی : ډاکټر بسم الله امير
خپروونکی : دانش خپرندويه ټولنه
کمپوزر : وحيد الله "وردگ"
د چاپ شمېر : ۵۰۰ ټوکه
د چاپ کال : ۱۳۷۸ هـ ق / ۲۰۰۰ م
چاپ او کمپيوټر ځای : دانش کتابخانه، ډکي نعلبندي، قصه خوانی، پېښور
تېلفون : ۲۵۶۴۵۱۳

اهداء

خپل ورور حاجی میرزا خان ته

يوه خبره

دا خونو اوس يو دود گرځېدلی چی څوک خپل کوم اثر خپروي، چاته يې ورکا چی څه پې وليکي او کونښن کېږي چی د يوه نامه او شهرت خاوند ته يې ورکا، ځکه چی د هغه نوم او شهرت به د ده په اثر هم اغېزه وکا او د خلکو په خولو کې به ولوېږي. ډېري دغسې تقريظونه بيا په ستاينو ډک وي، نه يوازې د کتاب گټور توب او ښېگڼې پکې راځي بلکه ليکوال او مؤلف يې هم ستايل کېږي.

د شعرونو دغه مجموعه گي چی کله چاپ ته برابره سوه، ری راولوېد چی يو خو منشوره سريزه نلري، بل که تقريظ هم نه وي پکې، څه بل ډول به ښکارېږي. دلته مې شاوخوا وکتل که داسې يو څوک مينده کم چی په شعر او شاعرۍ کې گوتې وهي او ورته ووايم چی په دغو شعرونو يو ځل تېر سه، که دې خوښ سوه، يو څو کرښې به پې وليکې او که دې خوښ نه سوه، زما لحاظ او خاطر به هېڅ نه کوي او په زغرده به راته وايې چی ورورکه! نور ځان مه خوروه او يوه غټه تېره پې کېده. مگر دلته مې دغسې يو څوک پيدا نه که.

نو دادی اوس د اشعارو دغه کتابگی بې له منشورې مقدمې او بې له کوم تقريظه درنولوستونکو ته وړاندې کوم. پروا نلري، هرڅنگه چی ښکارېږي، ښکارېږي به.

ډاکټر بسم الله امير

ويانا — اکتوبر ۱۹۹۹

سريزه

کال سنه مې په ياد نه ده خو وړوکی ومه لا
چی له لوستو د شعرو سره مې مينه سوه پيدا
چی له کاره د مکتب او مدرسي به سوم بي غمه
بس کتاب به مې ولاس کې چرته ناست گوښه تنها
کتابونه د اشعارو مالوسته په مينه مينه
سوم د پېرو شاعرانو اثر و سره اشنا

زمانه ډېره وتلې که رښتیا راباندې وایې
 ماتې نه راځي نومونه د هر یوه جلا جلا
 ما گومان کاوه په ټینگه، ټوله شعرو شاعري
 ده دلوۍ چښتن بښنه چی په برخه سي د چا
 خورېدم به درېدم به چی یم زه ولې بې برخې
 کې غبطه بولې یارڅه دانو خوښه ده د تا
 اوس چی عمر مې پوخوالي ته نزدې دی درېغه درېغه
 ما ده نوې شعر ویلو ته ترلې خپله ملا
 که مې پوښتې چی نوولې دومره وروسته دا تکل
 تس د شوق و ذوق خبرده که کوم بل سبب دی دا
 دا چی گورم ځینې پوچ او سست پیکه نظمونه زه
 چی نه لفظ دلفظ په څېر نه پکې نغښتی څه معنا
 مثالونه او بېلگې د دې نظمو هم کمی نه دی
 خو د مح پوست مې نری دی څوک نه ښیم برالا
 ناظمان به یې خپه سي که یې سوم واخلمه زه
 بس یوه اشاره بس ده اوږدومه نه، وینا
 نو له ځان سره مې وېلې چی سړیه څه ته ناست یې
 که دې شعر تر دې ښه نه وي بد به نه وي ابدا
 اوس چی تېر دي له هجرته دلیریز کال په حساب
 زراوږدی سوه کلونه وروسره دوه کم او یا
 وخت ناوخته په یونیم مناسبت وایمه شعر
 دا چی شعر دی که نه دی انصاف تاته پرېښی ما

افغان یو دی

لرې لرې دلته لرې، په زېږگي د اروپا کې
وړکی دی هېواد ګی دی، د غربي آلمان په خوا کې
په نامه اتریش یادېږي، استریا هم ورته وایي
په فدرال نظام ولاړ دی، دی پایتخت یې ویانا کې

یو سمسور آبادوطن دی، سمه غرونه یې ټک شنه دي
ودانی او عمارات یې، درست رنگین او تر ښوښه دي
چی له پاسه ورته ګوري، نو له خان سره به وایي
ناوې ناسته شنه سالو کې، په نکرېزو لاس ټک سره دي

یوه لوېست خاوره بابېزه، اوخاره ترې پاتې نه ده
هر څپک څپک ودان دی، بېکاره ترې پاتې نه ده
که کمر دی که یې پرښه، د عمران یوه نمونه ده
ګوټ په ګوټ یې آبادي ده، کناره ترې پاتې نه ده

دلته هلته په پارکو کې، رمسرشته مرغان وینې
د بامو په دودکښونو، ته د زانو آشیان وینې
سوکالۍ دي خوشحالۍ دي، ترقۍ پر مختگونه
خو پردي دي ټول پردي دي، که څه پټه یا عیان وینې

خپله خاوره مې یادېږي، زړه مې ډېر پسې خوږېږي
هره لوته یې کیمیا ده، اوس پې هر افغان پوهېږي
د وطن یوه کوله، په ماگرانۍ له هر څه ده
چی رایاد مې کلی خپل سي، زړه مې پسې مینس مینس کېږي

د دنیا واړه ښارونه، ساری کله د کابل دي
ورته زما په سترگو ګوره، په کار نه کاته د بل دي
کاني بوټي د وطن مې، قیمتي دي ارزښتمن دي
د بغلان که د تخار دي، د هرات که د زابل دي

چا ویلي و مجنون ته: د لیل خېره ده توره
مینتوب د تا په څه دی، بې پروا له هر پېغوره؟
ده وېل: بس که دا خبره، بیا ونه کې که دانا یې
ته دغې تورې لیل ته، بیا زما په سترگو ګوره

نو پروان دی که غزني دی، کندهار که پکتیا
او فراه ده که فاریاب دی، ننگرهار که پکتیکا
کاپیسا هلمند لغمان دی، که لوگر که کونړونه
د جنت یوه ټوټه ده، سترګې خلاصې که بینا

د نیمروز اود روزگان مې، نه جوړه سته نه ثاني
 څوك به وښيي وماته، لكه دی بلخ بامي
 د كندز د سمنگانو، د جوزجان لیدل په كار دي
 اورېدل لیدل یو نه دي، دا یې وېلي رښتیاني

د تاریخ پانې رنگینې، په شېرانو د بامیانو
 اتلواله کارنامې به، څه ستایمه د غوریانو
 فخریه د کروړ ګوره عظمت یې درپه زړه که
 د دې ملك د هر ګټ شاته، داستان پټ د شنو زمریانو

برجـوړې كلاگانـي، د وردګـو اوميـدان
 تداعي كاندي لـه واره، د زاړه بخـدي دوران
 پرتمين غرونه رغونه، دبادغيس بدخشان غور
 د سكوت په زبه وايي، مخاطب يې هر افغان:

له شېرخان بندر راواخله، څه سهيل تر سپين بولدکه
 له اسلام كلا رادې خوا، بيا نو ښكته تر اټكه
 دې زانګو د آريانا كې، يو افغان ولس آباد دی
 نور نومونه ثانوي دي، كه باور دې سي ورور كه

(۱) په يوه جای کې مې دا شعر لوست، چا اعتراض وکه چی زمونږ طبيعي جنوبي
 سرحد خود هند سمندر دی، نو سپين بولدك ولې؟ ما وېل شعري ضرورت و.

کوم ډول شعر؟

دا چی موزون ښه دی

او که موزون مقفی

له مانه مه پوښته

دا چی شعور ته کوم نزدې دی، نزدې

دا هم

له مانه مه پوښته

خو:

د موزون شعر ویل آسان

دا چی په زړه باندې پرېوزي که نه

له مانه مه پوښته

دهشتر

په دې توره شپه د کوم راهزن غورځنگ دى
دا خفاش آسمان خکالى څه بدرنگ دى
چى ورځ غلى او د شپې کاندي بریدونه
دا ډارن ورځ کې ملنگ د شپې پلنگ دى
چى په کروز راکټ له لرې نه خوست ولي
دې بزدل نه سوال په کار چى دا څه جنگ دى
که ته نر يې په دې خاوره کې پل کېده
راکټ ستا، وسله زمونږ کې کولنگ دى
مونږ په وچ مېتي ټانکونه دي وران کړي
سور په وينو ددښمن کمر گړنگ دى
په دې ملک داسې وسلې دي چلېدلي
چى راکټ ستا په مثال د پوچ فشنک دى
افغان کله سر تیت کړى دى پردي ته
دوست دښمن ته يې ښکاره د تورې شرنگ دى

مونږ د سره طاقت ورمېږ څنگه ورمات که
 چې په پوله راته پروت زمونږ تر څنگ دی
 ته به څه وکې ظالمه دهشتگره
 چې تر منځه مو واټن فرسنگ فرسنگ دی
 مونږه سور طاقت په تس لاس دی لږکړی
 په دې پوه سه دا و تا د خطر زنگ دی
 چې مېړی وزر وکا ورکه یې راسي
 بربادي دتا په مونږ باندې کلنگ دی
 سپکاوی دې د ویتنام د جگړې هېر سه
 چې دې کړی بیا د نوي جنگ آهنگ دی
 خلک وايي: «غر په پر کله پټېږي»
 رسوايي د «مونیکا» ته دا نیرنگ دی
 داسې نه چی مونږ یوازې روس مات کړی
 زمونږ له لاسه زاره چاود اورنگ، پرنگ دی
 «په دې خاوره کې څه بل شاني تاثیر دی»
 دا و مور ته د سکندر د خولې وینګ دی
 دا وینا ده د بابا جنت یې جای سه
 چی ښکاره ښه سمبول د نام و ننگ دی
 «لاتراوسه یې ماغزه په قرار نه دي
 چا چی ما سره وهلی سر په سنگ دی»

ویانا

۱۹۹۸/۸/۲۱

Monica Lewinsky (۱)

باتوك

باتې مه وهه هلکه	ښوی ښوی مه کېږه چابکه
زه دې پېزنم پوستکی	له دباغه سره ورکه ^۱
پورته پورته ډېر مه کېږه	نه ارزېږې په کونجکه
که ته څوکړې لاپې شاپې	خپل پردی کاله تا کرکه
د هېچا مخکې مه باسه	پوک خبره له سونډکه
بیا په تېره د خپلوانو	مخ ته مالوزه چوپکه ^۲
لويي خپله ښکاره کېږي	ځان ستاینه پرېږده سپکه
په آخر کې به راوړی	چی پراته دي په غږکه
بلاربه اسپه بیان په نس کې	څوک خبر نه ترې په مخکه
هګۍ څه بیه یې خومره!	بیا نارې وهی پتکه
که ستمن او ډېر بلای یې	مال درېاتي له ابکه
یا اولس کې پېزندوی یې	معتبره دې ادکه

هرچی یې خودخپل ځان یې

نوردې نه کا پروا ځکه

(۱) زمونږ په ځینو خلکو کې دا خبره سته چی وايي: «له ما نه نه ورکېږې بزه دې

پوستکی په چرمګۍ کې پېزنم».

(۲) یو وړکی ښکاري مرغه دی چی مرک، چرمبنکی او داسې نور نیسي.

چيچنيا

سترگي نه لرې آسمانه، مخ دې شين په زرگي توره
نور دې نه دی زده له سره، ډک و ډوک يې ته له زوره
نه پروا دې د زړو سته، نه وړو باندي څه رحم
څه بلا يې څه بلا يې، سر دې وخورې ته سر خوره
کور بلې د کونډو رنډو، انگولاد بورو ورارو
ولې ناوړې ولې ناوړې، بې خبره کر و کوره
يو ناوړين لا غلی نه وي، راولاړ بل مصيبت کي
دا څه رسم دا څه دود دې، روان کړی هوره هوره

(۱) قدرت

د شهيد افغان په وينو، سمه غرونه لا سره پره دي
 په زرو څه په لكونو، آواره دي لور تر لوره
 د قطبي ابري خپرې، دي هم هغه شان لژندې
 د پښتون په پاكو وينو، په تحقيق سره هر گوره
 يو جاني جابر طاقت دى، پوله بريد نه پېژينه
 ها ناخوالي چى دوى كړى، مه پوښته د سترگو توره
 ها درنې درنې بيبيانې، د ټيكرې پلو او شونگه
 چا ليدلې ځنې نه وه، سوې بې ستره او سر تورد
 زېر څېښلي معيوبين لا، دي د جنگ بې شمېره پاتې
 ۱
 دا لا بله ماشوره ده، كې راسپرمه څه نوره
 په ښارونو كې كورونه، او په كليو كې كوډلې
 يوه سمه پاتې نه سوه، داسې نه چى درې څلوره
 هغه چارې چى دوى كړى، پښتونخوا كې په دې خوا كې
 لعنتونه باندې وايي، هلكو چنگېز له گوره
 نو تا ولې بيا ويده، اېره راوينه كړه خروړې
 چيچنيا ته يې ورشكارې، مه كه مه كه خدای ته گوره
 چيچنيان نه دي زمريان دي، جنگياني دي توريالي دي
 ډار يې نه كېږي له چا نه، له سر تېر دي هم له كوره
 ټهرونه يې سپر كړي دي، توپونو او ټانكو ته
 ۲
 په تس لاس ورته ولاړ دي، كه يې نسته وسله بوره

(۱) زياته

(۲) بله

«ګراچوف»^۱ وېلي و يو وخت کې، دا کړکېچ د څو ګړو دی
 دا کلونه دي پې تېر سوه، ځان اېستی نسي له اوره
 شودګانو دا لانجه وه، بڼه آسانه پتېلي
 په زراوو سر پې کېنود، لا به څو سي پې نسکوره
 هلته عام قتل روان دی، مخکې درسته سره لمبه ده
 دا نور رډې رډې ګوري، ورته نه کا خبر سپوره
 چېرې ياستی چېرې ياستی، انساني حقوق پايمال سوه
 ولې غږ نه درنه وزي، نه وېرېږی له پېغوره
 چې مری مو پرسولې، کړې دعوی مو غټې غټې
 اوس سر وباسی له سوږې، آواز پورته کي په زوره^۲
 خدای مې مه بندوه غاړه، چی په پټه مو لاس یو دی
 لا په غوږ کې ورته وایي، وهه مه یې پرېږده وروره
 خو همدغه جای یې نښه، چې قطبي خرس به همېسې
 مړه لکی او څوږ غوږونه، چیچنیا نم^۳ ځي ته ګوره

ویانا

۱۹۹۶/۵/۱۲

(۱) د روسیې دهغه وخت د حربي وزیر

(۲) په جهر، په لوړ آواز

(۳) نم = نه هم (خځه هم)

زمونږ خوى

كاكا مې د پلار ورور دى

زما د سترگو تور دى

قدر و عزت يې كړمه

خبره يې منمه

خو زوى يې زما تربور دى

تربور بيا كله بور^۱ دى

تريگني ورسره كړمه

دښمن كله پرېږدمه

وهمه ترغو پورې^۲

خو پاتې نه وي ماته

په حلالو كې چرگوى

په مردارو كې پيشكه^۳

دا ځكه:

تريگني ده

(۱) كله بور = كله بر: د سردښمن

(۲) تر هغو

(۳) خينې كسان وايي چې دغې دښمنۍ ته به تر هغو پورې دوام وركم كه په تاوان كې

يې د حلالو له ډلې چرگوى راپاتې نسي او د مردارو له جملې پيشكه.

خر خادر

د غیرت او د مېړانې نښه نه ده ښه کالي
په ورېښمینو کې نغښتلی وي ککره یې خالي
څوک به څه کاندې لاپوکه او ډولي بگېل کړک
چی چوپړې او چغېړې نه کا جنگ تېښته پالي
چی د ورځې یې څو وراه آینې ته درېده وي
د برېتو په جای په څڼو لاس راکاړي دېوالي
په یابو باندې که کېږدي څوک د سرو او سپینو زین
یابو توب به یې لاړ نسي د ښه زین په ستوالي
شری ور پښتون نه جار سه په سلگونو اروپ
چی ښکاره یې ډول و ډیل وي نه د ننگ نه د سیالې
څوک دې نه ستایي وماته ښایسته ښکلې جامې
په ماگران دی په ماگران دی خر خادر د خپل لالي
نارینه سره جوړېږي ښې درنې ساده جامې
د مېړه ښکلا ده توره نه ورېښمین کالي مالي

د بیت نیکه دعا

شنه ورسو د غرو لمنې
دي کیردیه پکې پلنې
دلته هلته بل اورونه
دي واړه واړه کورونه
څه نری اوبه بهېږي
شاوخوا رمې څرېږي
بیت نیکه په دعا ناست دی
لاس یې پورته دا یې خواست دی:
«دا وگړي ډېر کې خدایه!
لویه خدایه! لویه خدایه!»
بیت نیکه متولي و
دی یې شکه لوی ولي و
ده د حق رضا غوښتله
خود دعا یې قبلېدله
که ویلي بیت نیکه وای
څه به ښه وای څه به ښه وای:
«سم وگړي ډېر کې خدایه
لویه خدایه! لویه خدایه!»

يوه پوښتنه^۱

دا پوښتنه مې له وخته په کوپړۍ کې راپيدا
هېڅ مې نه پرېږدي بېکاره راسره سبا بېگا
که هر څو ځان سره وایم چی به نور دا سوچ پرېږدمه
څه ته چوټ اوری وهمه گټه نه لري بابا
بابېزه سودا وهمه راشکه^۲ جوړ حسن غمگین دی
خو چی څومره وسې کړمه دا پوښتنه راځي بیا
چی یې مخکه ده زرخېزه غرونې ډک دي له کانونو
پاس تاپو دی لاندې تېل دي لویه وچه د آسیا

۱) دغه شعر د اوروگوای دنومیالي لیکوال ادواردو گالیانو د هغې مرکې له لوستو وروسته

ویل سوی چی دلته د کار او اقتصاد (Arbeit & Wirtschaft) مجلې د ۱۹۹۷ کال په

لومړۍ گڼه کې خپره سوې ده.

۲) راشکه: رانه، راڅخه.

تمدن يې پخوانۍ دى د زرو زرو کلونو
 هسې خوسې وينا نه ده چې يې څوک کا سر هوا
 تور پوستکو ته وگوره که سره زر دي که الماس
 بس په دوى کې پيدا کېږي دا خبره ده رښتيا
 نندارې ته يې رامات دي نر او ښځې له هر لوري
 د ليدو ده د کتو ده دا ښايستو کې افريقا
 که جنت غواړې دنيا کې امازون نه مه تېرېره
 هغه څه دي چې به نه وي په ملکوکې د لاما^۱
 چې دوه شيه طبيعي سره راټول په يوه جاى دى
 يو ښايست دى بله پانگه د لاتينى امريکا
 چې يې خاوره ده آباده د دې لويو لويو وچو
 د خدايي ثروت او مال يې نه جوړه سته نه همتا
 نو يې خلک ولې خوار دي. دا پوښتنه پيدا کېږي
 دا محصول د حماقت دى که کوم بل سبب دى دا
 يا له بې عدالتيه زېږېدلى ښىستمنى ده
 هېڅ مې سر نه پې خلاصېږي جواب مه پوښته له ما
 هن! يو چا ته به ښکاره وي که ته لته پسې وکې
 سم جواب د دې پوښتنې، درته وايمه اوس دا
 لرې لرې هلته لرې د شنو گڼو ځنگلو منځ کې
 خپايتستان^۲ بلل کېږي دي مېشته په چياپا

(۱) اوښ ته ورته خو له اوښه يو وړکى څلوربولى دى چې د جنوبي امريکې په هېوادو

کې پيدا کېږي.

(۲) د مکسيکو په يوه جنوبي ولايت چياپاس کې يو ملي غورځنگ دى چې مقصد يې

د اجتماعي عدالت ټينگول دي.

ښار او کلی

د کوڅې له زوندانه ښه یې بې نیازه
با خبر د کور او کلي له پټ رازه
د ښارو تنگو کوڅو کې نظر تنگ وي
هله کلي کې خیالونه لوړ پروازه
هله خلک وړاندې ګوري نه پښوته
د لنډ پارو جای دی دلته بې اندازه

سردرو او لورو څو ګو ګو کې يې ګوره
 د ګوڅې پوښتنه مه ګوه له بازه
 د شين او د ګوربتو ګاڼی دا نه دی
 کارغه ګرځي په ګوڅو کاندي آواز
 بازار ي نه د مېړانې هيله مه ګه
 د نارنج خوشبويي مه غواړه له پيازه
 بازار ي خوسې سړی دی لباسي دی
 يو د خولې په صفایي کې بې انبازه
 ګوڅه يي ښځه به څه کې غم د ځان دی
 سروکار يې له سيمساره له بزاړه
 سنگيني درنښت له سره پېژني نه
 مشغولا يې له ګډا له فلم او سازه
 که مېړه يو ځل خبره ګا ورغبرګه
 بس ده منډه تر پوليس چيغه ناسازه
 «چه ازاده په بازار کېني اموخته وي
 که په تخت باندي يې کېښوي نارازه»^۱

(۱) دغه بيت د ميرزا خان انصاري دی او په هغه ديوان کې يې کټ مټ همدا سې راغلی
 چې په ۱۳۵۴ کال په کابل کې چاپ دی.

چی لاره پسي لاره

پوه نسوم څنگه راغله څنگه لاره يم حيران
د ابادو که برېښنا وه يا رنگين خيالي داستان
دا مياست وه د اختر چی مي لیده بيا الونيا وه
شبنم و په گلپاڼه، سه له وړانگې پرېشان
غیبي ښکلې نغمه وه اورېده يې يو شېبه و
يو خوږ لنډکی خوب و چی لیده يې لږ زمان
د گل په منځ کې نغښتې رايحه وه لاندې باندې
نسیم له خان سره کړه، سوه خوشبو دښت و دامان
زه کله پوهېدمه چی به زر له مانه داخي
راغلي سمه نه، بيا په دستي د خدای پامان

راځی به بېرته نه که سر وهمه په سوکانو
 یا چېرې تر لمنې کم گریوان، سم پنبېمان
 که تویې کم له سترگو نه د اوبنکو په جای وینې
 زله په عبادت کمه درست عمر زه خپل ځان
 که نذر کمه زه چی څه لرم د حق په لار کې
 یا وننگوم زه د پښتونخوا پیران میران
 یاو کمه عذرونه ننوا تسی ډول ډول
 یاو کمه ټوټه کې او تعویذونه د جهان
 یا ستړی کا ناصح ځان په ورمو نصیحتونو
 یا وازمیبې خپل زور کوډگر، وتلي ساحران
 راتله یې بېرته نسته دا مې زړه ته ده لوېدلې
 که سل ځله مې سترگه ورپېرې په هر آن
 مرغی وه طلايي په لاس راغلي خانتمازه
 دا والوته ناڅاپه زه سوم پاتې په میدان
 بنایست یې بې جوړې و دجنت حورې یې مینځې
 خبره د وفا ده، باید وای لکه افغان
 د تلو تکل یې و چی اوس مې سر په زنگانه کم
 خو پوه نسوم په نیمه زه د غروساده پټان
 آخونه! سرخوړي نو د لاتقنطوا پرېږده
 راسخه عقیده مې ده یم چاندي مسلمان
 خو لاس ما خپل پرېولی چی به بیا راسي په ما
 اوبه له ورڅه تېرې گرځېده یې پوچ گومان
 که هر څو یې کم یاده بیا به رانسي ځواني
 چی لاړه پسې لاړه آه افسوس ارمان ارمان

زمونږ دود

چی ورور یې پور پرې کا
ورېندار تې سترگې وي
له سره تېر وي
نه له ورېندارې

بیا یې نه ورور په یاد
نه یې د کونډې خوښه
خړی همدې ته
چې نه

که این کې که پین کې
پتې به دا شین کې
آخر:
پښتون یمه زه

(۱) Khāray: له اندازې زیات ټینگار کوونکی، خیر Khir

د خلیج جنګ

چيغې کړيغې ډمامې سوې پروياځند په هر شان
چی تېری تجاوز سوی دی اوښتی دی تاوان
دی کویت یې لاندې کړی عراق کړی دی تېری
مخ نیونه یې په کار ده ددې لوی ضرر او زیان
لومه دام یې خپله کېښود دسیسه یې ورته وکړه
راایسار پکې صدام سه برابر د دوی د پلان
هر چی و صدام یو قوت ولایې زور په زیاتېدو و
دا تلک یې ورته کېښود پکې ونښت ناگهان
که اوس نه څوکاله وروسته خطر ه وه اسرائیل ته
توطنه یې ورته وکړه چی بچ کاندې یهودیان
چښتن مړي تېل لا لویه انګېزه د توطنې وه
تیار هرې بې شرمۍ ته خو تېل نه پرېږدي ینکیان
ټوله غرب نړۍ ده تېرې د دې تورو تورو تېلو
لاس یې یو تر بله ورکه سوه عام قتل عراقیان

لاش خواره له هر پلوه پې راتويې سوه يوځلې
هر يوه منگولې سرې کړې د دې خوار ملت په ځان
نور خوځه، زه يم اسد او مبارک ته هک پک پاتې
چی دوی څنگه دې جبهې ته رالېږله خپل جنگيان
اسرائيل بې غمه ناست او ننداره کوه له لرې
د انگرېز او امريکې څنگ کې ولاړ سوريان مصريان
د عراق په لوري وله دا له شرم ډکې گوليه

مسک مسک کېږه يهوديان ورتو شوه^۱ يې لا هر آن
د کويت دغې لانجې ته عربي يو حل په کار و
نه وهنه د خپل ورور سخې پخې^۲ د لوی شيطان^۳
سپېرې دښتې وچ ډاگونه عراقيانو څه کوی سوه
که څنگلونه وای يا غرونه بيا ويتنام افغانسان
صباحي جابر يې راوست دا د تېلو تحويللدار
د مظلوم عرب په وينو به چرچې کا بيا غرييان
مرگ په تا نا مبارکه مرگ په تا دې وي اسده
د عربو نوم موبد که بس په دې تمام بيان

ويانا

۱۹۹۱/۳/۱۲

(۱) تو شول: لمسول، تحريکول

(۲) سخې پخېدل: خونېدل، ارمان ختل.

(۳) خميني به امريکه شيطان بزرگ بلله.

پېښې نه کم

په تېرو شخوند نه وهم
پېښې تقلید نه کوم
د بل د خولې خبره
په خپلې خولې نه کوم

زه بلبل نه ستایمه
چی مې لیدلی نه دی
او نه یې غږ یادوم
ما اورېدلی نه دی

نه په گل باندې غوټې
د بلبل مالیدلي
نې د جلبلي سینې
له حاله زه یم خبر

په تېرو شخوند نه وهم
پېښې تقلید نه کوم
د بل د خولې خبره
په خپلې خولې نه کوم

د شهیدانو د ډاگې^۱
له مزلچیانو نه
د سپر کونډې کې پوښته
د سپېده داغ ملگرې

زه بلبل نه ستایمه
چی مې لیدلی نه دی
او نه یې غږ یادوم
ما اورېدلی نه دی

(۱) د میدان او څوکی - ارغندی تر منځ دښته.

د ډانيوب غاړه

لوړ مازديگر دی پسته هوا ده
د ډانيوب غاړه نيولې ما ده
لاندې اوبو کې بېړۍ روانه
دود يې رسېږي پاس تر آسمانه
د توند اورگاډي اورم بغاری
تپي بنامار دی وهي ټنډاری
د زنگ وهلي گرینجاني غبر دی
کلیسا برج نه زما تر غوړ دی
د چمن منځ کې د سکرو اوردی
د ښه کباب بوی هره خوا خپور دی
په لیموزین کې مدمغ ناست دی
سیگار په خوله کې موټر په خفاست دی
تر پولگي لاندې په ترپړ باندې
بې کوره ناست دی سترگې زړاندې
«په زړه مې گرځي د غرونو څوکې
حملې د بازو د زرکو کوکې»

يوه پښتنه وايي

ماته نور مه که د بوقرې خبرې
ياد نقاب او مقنعې خبرې

ما دي اوښان چو کړي
ما درولي کيړدی
ما دي رمې پوولي
تاو په همدې ټيکري کې
ماته نورمه که د بوقرې خبرې
يا د نقاب او مقنعې خبرې

چی مې چښتن کړه کولبه
ما دی ناری وروړی
په سر مې پروت پوړنی
ما راټول کړي وږي
ماته نور مه که د بوقرې خبرې
يا د نقاب او مقنعې خبرې

له دې ټيکري سره به
زه خپل سنگر ساتمه
که دښمن زغرده وکا
سی په کوم برید راتېر
ماته نور مه که د بوقرې خبرې
یا د نقاب او مقنعي خبرې

زما پورنی دروند دی
زه په ټيکري کې پټه
زما د پورني شونگه
سل چادری ارزي
ماته نور مه که د بوقرې خبرې
یا د نقاب او مقنعي خبرې

د اناگانو له خوا
دی په میراث راپاتې
دا امانت به ساتم
نسلو راتلونکو ته
نو:

ماته مه که د بوقرې خبرې
یا د نقاب او مقنعي خبرې

پسه

خلک وايي د جنت مال دی پسه
پکار نه ورته بد رد له خولې وېسته
ابراهيم چی د چنډین رضا غوښته
او په دې کې د خپل زوی له سر تېر سه

زوی یې نه بلکه پسه و قرباني
 بت شکن چی پرانیسته دواړه لېمه
 رښتیاڼی چی پسه دی جنتي مال
 ګټور دی ګټور دی تر ښو ښه
 څلور بولو کې پسه عجیب حیوان
 څنگ د غوښې کې وګورئ لم د ده
 د پسه ټول اندامونه دي په کار
 که یې سر که یې پښې که یې کولمه
 باورچي یې پخوي تس له بوټی
 کبابونه ډول ډول اووه اته
 د ماهر د باغ په لاس یې له پوستکي
 مصله زاهد ته جوړه ښه په زړه
 له وړيو یې سازېري قالینچې
 چی یې سترګې نه مېړي په لیده
 خویو خوی د پسه ښه نه دی بیخي
 یادول یې ضروري دي له هر څه
 چی یوه سر واخیسته په کومه خوا
 کایو دم ټوله رمه ورپسې هه

سور زمی

دلته زمی زمی وایي کڻم و لوی چی مالیدلی
هوښونه خوشحالی کا چی لامنی نه وي تللی
امانتي د سپینو واورو چی راوري له آسمانه
ته به وایي چی اختر دی یا کوم جشن دی راغلی
داسي نه چی څه خال خال، بلکه عامه خلک له مخي
د تفریح او ساعت تیری له پاره پرېږدي کور او کلی
هلته پاس دغرو سرو کي څه شی غواړي چی به نه وي
د زوند هر ډول اړتیا تي تیارې پخوا نیولی

رنگارنگ کالي اغوستي د فېشن اومود دنيا ده
کړنگ و کړونک په رستوران کې ورته ايښی هر رازنگولی
څوک په سګي څوک په سڼو بورډ باندې مستي کا

زما زړه د بایک ډډې ښویندی پورې تړلی
څوک څي ښکته او څوک پورته بس خوښی دي خوشحالی دي
زه گوښه له خلکو لرې پټه خوله ناست یمه غلی
زه چی دلته دوی ته گورم نو مې سترگو ته درېږي
هېوادوال خپل خوارنجو کی بېچاره او زېر خېښلی
دنوکانو او ووریو بېلتون نسته، ده مشهوره
که زه دلته زړه مې هلته وطنوالو ته ختلی
په دې سره زمي او واورو کې یې نسته دوی به څه کا
څه د سون اود تودوخې یا یا په ځان کالی موبلی
خوراکي شيان کمیابه او ورڅه که پیدا هم سي
د قیمت پوښتنې مه که چی آسمان ته دی ختلی
خدايه! دې کې دې څه رازدی چی څوک هاسې کې څوک داسې
یو له ډېر مړېسته چوي بل له لوړې سا ختلی

ویانا

۱۹۹۹/۱/۲۰

(۱) په کوز میدان کې یو غر دی (کره جنغ) یې بولي او جنوبي اړخ ته یې بایک ډډه وایي
مونږ چی واړه وو په زمي کې به (به مو) د لرګي تختې له ځان سره واخیستې ور به غلو اود بایک
ډډه باندې به له پاسه په واوره راښوېدو.

اوبه

زوند هغلته چی اوبه وي

چی اوبه نه وي نوڅه وي؟

د سا کښ زوند په اوبو دی

نباتات په اوبو شنه وي

چی له موره پیدا کېږي

په اوبو باندې یې وله وي

بیا چی گور ته روانېږي

له اوبو نه یې ایسته وي

چی مطلب یې سیاروکې

دحیات د څرک وېسته وي

پوهان هلته پسې ګرځي

چی اوبه وي چی اوبه وي

دا ښکېنې ټولې یو خوا

که دا یو عیب یې نه وي

په هر لوبښي کې چی توی سي

بیا یې ښه دهغه وي

کره چغ'

په تودو شپو کې د اوړي
چی په جگ بام به پراته وو
راچاپیر وو دېوالونه
دکلا جگ جگ برجونه
مونږ واړه وو، لا واړه وو

(۱) په کوز میدان کې د نرخ د درې په خوله کې یو غر دی.

نور څه نه رابښکارېدله
 يو کره چغ جگه يې څوکه
 د حق دوست^۱ آواز راتنه
 د ها چوپو شپوله زړه نه
 څنگه ښه و، څنگه ښه و

د آسمان په شنه درياب کې
 ننداره مونږ کړه د ستوريو
 چا به جوړ ځنې کټکې که
 چا به تله او نغری که
 د هرچا خوښه، خپل زړه و

څه خبر وو چی یو وخت به
 دا برجونه په توپونو اوارېږي
 یا زمونږ کور او کهول به
 هره خوا تیت او خپرېږي
 د هیچا دا باور نه و

خو:

همهغه شان ولاړ دی
 کره چغ د نرخ په خوله کې
 سر یې ټیټ دښمن ته نکه
 «اغر خو هسې وي کنه»
 ته به وایې خوب لیده و

(۱) کټ مټ د کونګ په خبر، خوله کونګه وړکی یو مرغه دی. حق دوست هم د کونګ په شان د شپې فعاله وي.

قيامت

هسي خوسي خبر نه ده، بي چرې حلالېده دي
له دا پاس لوړه آسمانه، کوز په مخکه لگېده دي
سر سري درد و سوز نه دی، ټينگېدی ورته څوک نسي
کړېده دي کړېده دي، بي بټۍ نينې کېده دي
داسې پټۍ او دروند بار دی، چی سړی لاندې چیت پیت کا
په تندي وچه ککره، د لوی غره رانړېده دي
سخت ساعت ترخه شېبه ده، په هېچا ورمسه کله
اور دی اور دی خو گلن اور دی، په سکروټو درېده دي
د لامده گړېوان پوښتنه، له دردمنه په کار نه ده
د زړگي له جوش کټوې، د برغولي جگېده دي
دا چی رېږدي لکه پاڼه، ملامت له سره نه دی
د میزواندي مرغه برخه، پر کېده دي پر کېده دي
دې دنیا کې قیامت نسته، بیا که وي همدا قیامت دی
چی په مات زړه او سرو سترگو، له دوستانو بېلېده دي

لوی تاوان

ما د هجرت رپړونه
دي زښته ډېر ګاللي
له خپل وطنه لرې
ها چی په ما راغلي
یو خدای خبر دی ترې
نوره پوښنه مه که
چی په تا څه راغلي
چی په تا څه راغلي

جهاد روان و په مخ
وطن سکروته و ټول
عالم تباہ سه پکې
ها چی په ما تبر سوي
يو خدای خبر دی ترې
نوره پوښتنه مه که
چی په تا څه تبر سوي
چی په تا څه تبر سوي

نزدې شل کالو نه زیات
جنگ و جگړې دي لا
د سر و مال تاوان
چی دی اوښتی دلته
يو خدای خبر دی ترې
نوره پوښتنه مه که
چی دلته څه دي سوي
چی دلته څه دي سوي

سوه بې تعلیمه پاتې
زمونږه ځوان نسلونه
د دې تاوان اندازه
کله هرچا ته لگي
يو خدای خبر دی ترې
نوره پوښتنه مه که
کله بل چا ته لگي
کله بل چا ته لگي

شکنجه

وړکی وم او په مټکې مې یادېږي
سوه کلونه خو زما کله هېرېږي
چی کوم ښه کار به مې وکړه ماهر کله
راته وېلې به مې مور چی زویه کله
سل کلن سې او عمرونه دې خدای درکا
زوند دې ډېر سه او اجرونه دې خدای درکا

هلكتوب و زه پيې كله پوهېدمه
 په وينا به مې د مور خوشحالېدمه
 خبر نه چي زما د دې خوشحالي شاته
 يوه څه توره بلاپته ده ماته
 اوس پوهېږم د اوږد زوند څه نتيجه ده
 اوږد زوتدنه دي، شكنجه ده شكنجه ده
 ورته گورم په رڼو خپله راشكه خينه
 په وار وار مې زړه كړم كړم كېرینه
 د جهان واړه غمونه په ما بار سي
 رڼا ورځ راباندې شپه او توره تار سي
 ټول وجود مې رېز رېز سي او څب څب
 چي له حاله مې خبر دي يو پاك رب
 ته به وايي كړايي كې پروت نينې سوم
 دود مې جگ سه له كوپړۍ ايرې ايرې سوم
 يا ورټېل وهلم چاره خوگلن اورته
 سوم پولۍ پولۍ تهاكې ښكته پورته
 په هر وار مې چي يو خپل له ما بېلېږي
 زړه اواښه مې له مخې چن چن كېږي
 خو د داسې ورور رحلت مې د زغم نه دي
 دې ته وايي ام الغم هسې غم نه دي
 كه په سرا و ځان مې خاورې بادومه
 كه سپړو ايرو كې سر لاهي كېنمه
 كه مې وشكوم وېسته او مخ كم شكارې
 يا مې ونيسي دنيا چيغې كوکارې

که مې واوري گرد عالم چيغې بغارې
 ياله سترگونه مې وينې وکا دارې
 مجاهد ورور به مې کله بېرته راسي
 دا تور تم به په ما کله بيا رڼا سي
 چې مې ورور له دنيا لاره او زه پاييم
 خدازده څه ته مې لاساتي څه بلایم
 چې مې زړه له غمه نه چوي لا زوندی يم
 جوړ له وسپنې پولادو يا بل شی يم
 خدايه کشکي زه له سره پيدا نه وی
 په داهسې درد و دوک مبتلا نه وی
 ده پاللی دروند سنگرو د جهاد
 په تاوان نقصان بندنه و، و جواد
 په جهاد کې چی سختی دي ده کاللي
 بس یو خدای ته دي ښکاره چی څه راغلي
 په کابل او په میدان کې یې کور چورسه
 چاره نه وه مهاجرت ته مجبور سه
 که یې هر جای د هجرت شپې تېرولې
 ده شېبې د آزادۍ نه هېرولې
 په دې طمعه چی یو وخت به کړاري سي
 خویندې ورونه به راټول په یو نغري سي
 سره کړو به د جهاد هجرت نقلونه
 پاتې عمر به په ګډه تېرونه
 خبرنه و چی اجل ورته راغلی
 دې ته نه ګوري چی څوک دی دا ښاغلی

دى معدن و د حيا د شرم كان و
 يو نېك خويه او حليم شريف انسان و
 صداقت او مروت يې آشكار او
 كمينه متشروع و او پارسواو
 چاته نه رسېد د ده ضرر تاوان
 وپه ټولو ميدانوالوباندي همران
 اوس به زاړي كاڼي بوټي د ميدان
 بيا په تېره امر خېل او نائبان
 چى په داسې سفر لاړ آغالا لالا
 چى راتله يې بېرته نسته كله بيا
 چى هر څوك دي په دا هسې سفر تللي
 كله چادي بياليدلي چى راغلي
 پنځه وخته به دعا درته كوو مونږ
 د خالق دربارته لاس پورته كوو مونږ
 پاك الله دې كه نصيب فردوس بريښ!
 پرېنستى دې كا په دې آمين آمين!

(۱) حاجي ميرزا خان په آغالا مشهور و.

کوڅه او بازار

زه له بازاره وزم
کوڅه مې نه خوښېږي
سترگې مې کار نه کوي
دلته مې زړه تنگېږي

د بازاريانو کلتور
او پښتنی ثقافت
اور او اوبه غونډې دي
هېڅ سره نه جوړېږي

د عار او ننگ خبره
بازاری نه پېژني
تېښته طلاق باندې
له سره نه شرمېږي

دوی ته دنس خبره
د ښه کالي کوه
ساز و سرود باندې يې
بس ټول مرام ختمېږي

فضا آزاده پسې
زما زړه مينين مينين کېږي
د سردرو خبره
په ما ملهم لگېږي

تابوت مې لري یوسئ
کوڅې نه لري هلته
چی مې په شناسخه شمال
د هندوکش لگېږي

ضروري يادونه

زه پخپله د پښتو د يوې متحدې املاء او ليك دود ټينګ پلوی اوسيله
ګریم که څه هم په ځينو برخو کې به ورسره موافق نه یم، خو بيا هم چي
څه جدي ليکنه او تحقيقي کاروي، هغه پرېکړې مې په نظر کې وي چي تر
اوسه پورې د پښتو املاء او ليک دود په باب سوې دي، خو په شعرونو او
د نثر په وړو وړو ټوټو او قصو کې تر يوه حده د خپلې يعنې ميدان لهجې
تر اثر لاندې یم، لکه په همدغه مجموعه کې کې زمی (ژمی) ليکم،
جای (خای) راوړم، که شعري اړتيا نه وي وړکی (وړوکی) کارم، ...

